

довіру суспільства до поліції, сприяючи зміцненню демократичних цінностей та безпеки громадян.

Література

- Аваков, А. (2018, 31 травня). Нові методи підготовки поліції — основа зростання рівня довіри до правоохоронців. *Урядовий портал*. <https://www.kmu.gov.ua/news/arsen-avakov-novi-metodi-pidgotovki-policiyi-osnova-zrostannya-rivnya-doviri-do-pravoohoronciv-13900>
- Викладачі ДонДУВС опанували інноваційні методи підготовки поліцейських на базі ДДУВС. (2025, 19 лютого). <https://dnuvs.ukr.education/novyny/vykladachi-donduvs-opanuvaly>
- Волюйко, О. М. (2020). Стратегія Community Policing: Філософія, сутність, основні принципи та форми реалізації. *Juris Europensis Scientia*, 4, 122–126. <https://doi.org/10.32837/chern.v0i4.141>
- Головко, О. М., Олексієнко, С. В., & Скрипка, О. М. (2024). Актуальні питання удосконалення різновидів службової підготовки поліцейських. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.83.2.26>
- Закон України «Про Національну поліцію». (2015, 2 липня). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>
- Vasylenko, O. V., Dramaretska, L. B., & Volik, O. V. (2024). Professional training of police officers under conditions of contemporary challenges. *Педагогічна Академія: наукові записки*. <https://doi.org/10.5281/zenodo.17742183>

Кучерявий О.Г.,

доктор педагогічних наук, професор, провідний науковий співробітник відділу теорії і практики педагогічної освіти ІІООД імені Івана Зязюна НАПН України
<https://orcid.org/0000-0001-5469-0949>

ЗОВНІШНІ УМОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ВИКЛАДАННЯ ПСИХОЛОГО- ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У ВИЩІЙ ШКОЛІ

На практиці зовнішні умови певним чином і сприяють покращенню освітнього процесу у вищій школі, модернізації викладання психолого-педагогічних та інших дисциплін (мобілізують громадянську активність більшості викладачів і майбутніх фахівців та ін.), і гальмують цей процес.

Головна екзистенційна зовнішня умова: війна як боротьба України за свою свободу і незалежність з російським агресором. У ситуації війни на виснаження освітній процес в університетах не уникнув гальмування. На це вплинуло: 1) руйнування, пошкодження, переміщення ЗВО з окупованих і прифронтових

територій до інших регіонів України; 2) виїзд великої частини молодих людей за кордон; 3) фінансовий «голод»: перебудова економіки країни на воєнні рейки потребує постійного додаткового фінансування, що не може негативно не відбитися на якості ресурсної (у першу чергу – матеріальної!) бази закладів вищої освіти; 4) поява тривожних і стресових станів, невіри в свої сили і можливості у певної частини студентів як похідних від систематичне знищення російськими терористами енергосистеми країни і її виробничого потенціалу, різновидів культурної спадщини українського народу, освітніх і оздоровчих установ, частини природних заповідників і національних природних парків, житлового фонду громадян, їх самих та інших цінностей українців. Зазначене вимагає від керівництва і викладачів університетів бачення провідної ролі психології й педагогіки в подоланні відповідних труднощів, активізує діяльність усього колективу на розширення внутрішніх умов адекватності цього процесу існуючим викликам і новому соціальному запиту на випускника. Тобто фактор війни є стрижневим у прийнятті ЗВО рішення про впровадження в практику діяльності системи вдосконалення викладання психолого-педагогічних дисциплін. «Система вдосконалення викладання психолого-педагогічних дисциплін у закладах вищої освіти – це багаторівневий інтегральний засіб культивування їх полісуб'єктності, особистісно,- й професійно-розвивальної спроможності, феномен цілісного оновлення цільової стратегії й тактики поступу освітньої установи, взаємопов'язаними структурними компонентами якої є цільовий (соціально-потребнісний, регіонально-потребнісний і особистісно-потребнісний виміри), інституційно-перетворювальний (інституційний рівень), діяльнісно-інноваційний (кафедральний рівень), управлінсько-самодіяльнісний (рівень особистості викладача) та особистісно-й професійно-саморозвивальний (рівень особистості студента)» (Кучерявий, 2025).

Цілі системи удосконалення викладання психолого-педагогічних дисциплін проектуються на інституційному рівні у вимірах сьогоденних і повоєнних суспільних та регіональних потреб, а також потреб особистості майбутнього фахівця. Вони й є носіями стратегій підрозділів і закладу вищої освіти загалом

щодо докорінного оновлення психолого-педагогічної підготовки на системній основі. У цих стратегіях й коріняться результати усвідомлення впливу основних зовнішніх умов на освітню діяльність університету, починаючи з війни як головної екзистенційної.

Суспільно-політичні умови. На початку 2026 року в Україні прийняті доленосні політичні рішення щодо розв'язання ключових питань стратегічної безпеки держави, розвитку її Сил оборони. Такий політичний крок є необхідною умовою безпеки поліпшення у перспективі якості роботи вищих освітніх закладів, модернізації їх програм безпекової політики існування і гідної суб'єктної діяльності у вимірі нагальних національних потреб. У цьому плані стратегічна зовнішня безпека сприяє досягненню закладами цілей розвитку своїх складників на рівні систем з системою удосконалення викладання психолого-педагогічних дисциплін у центрі. Проте загалом соціально-педагогічні умови виживання країни під час війни не є цілком сприятливими. З одного боку, вони, як лакмусові папірці, стали індикаторами багатьох негараздів у соціальній і політичній сферах поступу української нації, а з іншого – і провалів у міжнародній глобальній політиці. «Нині, – з білєю констатує Г. Філіпчук, – знелюднення глобальної політики, яка, на жаль, править світом, дійшло свого дна. Оскільки найкривавіший людиновбивця, україножер *путін* продовжує безкарно скніти, правити такою ж звироднілою масою (87%) україноненависників, при цьому стаючи чомусь *«рукоподатним»* для багатьох зверхників націй і мінародних організацій...» (Філіпчук, 2025, с. 5). На передньому краї боротьби проти агресора науковець закономірно бачить Українського Воїна, який своєю жертвністю «закликає й надихає українців віддано служити рідному Народу, *«не молитись чужим богам»*, свято берегти національну історичну пам'ять, рідну Мову, Культуру і Традицію своїх батьків і прадідів, не сприймаючи будь-яке політичне зло, що позбавляє українців національного світогляду і духу» (Філіпчук, 2025, с. 5).

Актуалізована система покликана впливати психолого-педагогічними засобами на розвиток національно значущої політичної свідомості і самосвідомості особистості кожного студента, сприяти розумінню майбутніми фахівцями

неможливості політичних виборів у країні під час воєнного стану, адекватному лейтмотиву «крику серця» Г. Філіпчука вибору ними президента України в ситуації повного і тривалого припинення ворогом вогню. Її провідною функцією є й мобілізація майбутніх фахівців на здійснення актів соціальної допомоги жертвам російського терору, зокрема, безпосередньої психолого-педагогічної підтримки їм.

Виробничо-економічні умови. 2026 рік має стати для країни роком неперервного покращення умов для повного виходу з економічної «втоми», забезпечення зростання необхідного для справедливого миру і повоєнного відродження економічного потенціалу. Про це насамперед свідчать зафіксовані у Законі України «Про Державний бюджет України на 2026 рік» макропоказники (прогноз щодо валового внутрішнього продукту, збільшення доходів державного бюджету, підвищення видатків на оборону і безпеку). Планується також їх підвищення на охорону здоров'я, підтримку ВПО, бізнесу і регіонів, соціальні стандарти і нарешті – на освіту (зокрема, зарплат освітянам). Що прямо кардинально може сприяти розвитку освітньої системи та її складника – вищої школи? Це й курс держави на підтримку прозорого бізнесу, і «включення» механізму розробленої системи стимулів приходу в Україну міжнародного капіталу, і здійснення державної політики неперервної підтримки енергетики як локомотиву відродження України (оборонної, металургійної, машинобудівної, мікроелектронної та інших галузей), масштабної реконструкції й відновлення її інфраструктури, й фінансові внески в економіку з боку приватних інвесторів. Все це має позитивно вплинути на розвиток ресурсної бази університетів, які разом з закладами фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти займаються підготовкою кваліфікованих кадрів для різних сфер виробництва. Тобто, з одного боку, покращення економічного клімату в державі є необхідною зовнішньою умовою оптимізації внутрішніх умов (насамперед навчально-матеріальних, технологічно-методичних і безпекових) здійснення в університетах освітнього процесу, а з другого, поліпшення різновидів підготовки (і психолого-педагогічної в тому числі!) фахівців різного профілю є вагомим чинником ліквідації кадрового

«голоду» в країні, якісного розв'язання з часом існуючих економічних завдань.

Культурні умови. З початку повномасштабної війни російськими нелюдами систематично знищуються різні об'єкти унікальної української культури – музеї і пам'ятники, церкви, художні галереї, історичні будівлі, бібліотеки, архіви, мистецькі осередки тощо. З одного боку, у державі реалізується політика захисту національної культурної спадщини. Зокрема, експонати провідних музеїв і твори мистецтва із прифронтових та інших міст евакуюються у заздалегідь облаштовані укриття у відносно безпечних регіонах. З іншого боку, активізована діяльність української культурної спільноти, яка спрямована на поширення цінностей національної культури не тільки серед українців як заручників війни, але й за кордоном. Саме до такої діяльності і мають бути залучені студенти всіх університетів країни. Система, що розглядається, передбачає як їх «годування» культурою, так і утвердження її духу і аксіологічного потенціалу у взаємодії з людьми за межами ЗВО.

Природно-географічні умови. З давніх часів природа також вважається вельми значущим зовнішнім ресурсом розвитку освітніх систем і особистості дитини (Ян Амос Коменський, Ж.-Ж. Руссо, Г. Песталоцці, Ф. А. Дістервег, В.О. Сухомлинський та ін.). Сьогодні природа є не тільки засобом зняття тривоги і стресу, своєрідним психотерапевтом-заступником здобувача освіти перед російським терором, але й джерелом пробудження його здатності до активізації свого духовного, психічного і фізичного потенціалу в цілях надання допомоги людям з покаліченою війною долею. Не менш значуща функція природи – бути базою для практичної підготовки фахівців за певними спеціальностями (передусім еколого-біологічної й географічної спрямованості). За період воєнних дій ця база втратила частину ландшафтних, ботанічних, орнітологічних, лісових та інших державних заказників, заповідників (серед них: «степову перлину» «Асканія Нова», «Казантипський», «Луганський», «Український степовий», «Опукський»), лісостепових зон, національних природних парків («Меотида», «Чарівна гавань», «Олешківські піски», «Джарилгатський»). Проте природного багатства України ще залишається цілком достатньо, щоб на його

основі активізувати наукову роботу студентів за такими провідними напрямками: а) перетворення курсових, бакалаврських і магістерських робіт майбутніх фахівців у носіїв результатів дослідження ними особливостей флори і рослинного світу басейну річок: Десни, Дніпра, Дністра, Південного Бугу та ін.; б) інвентаризація пам'яток природи, які зараз тимчасово знаходяться в російській окупації; в) природно-кліматичні й природно-географічні особливості конкретної місцевості у вимірі результатів наукових експедицій разом із викладачами; г) характеристика й оцінка (екологічна і біологічна) певної природної місцевості за результатами використання сучасних методів і засобів спостереження за представниками її флори і фауни під час весняних і літніх польових практик. Ще більш важливий напрям активності майбутніх фахівців – збереження куточків української природи, їх природоохоронна діяльність або допомога в ній. Ключовою внутрішньою мовою успішності відповідної наукової й природоохоронної діяльності студентів є її психолого-педагогічний супровід на всіх етапах.

Отже, відповідні зовнішні умови – це насамперед сукупність значущих для відродження всіх сфер суспільного виробництва країни після війни культурних, політичних та економічних соціальних відносин і процесів, законотворчих актів і державних заходів щодо захисту свободи і незалежності країни, життєдіяльності й конституційних прав людей, природного середовища їх проживання, освіти й професійної праці.

Література

- Кучерявий, О. (2025). Система вдосконалення викладання психолого-педагогічних дисциплін у закладах вищої освіти. Витоки педагогічної майстерності, (36), 126-133. <https://doi.org/10.33989/2075-146.2025.36339444>
- Філіпчук, Г. (2024). Незборимість духу. Київ – Чернівці: Видавничий дім «Букрек».